

*Сім'я
ЯК СОЦІАЛЬНИЙ
ІНСТИТУТ ТА МАЛА
СОЦІАЛЬНА ГРУПА*

Сім'я

ЗАСНОВАНА НА ШЛЮБІ ТА КРОВНІЙ СПОРІДНОСТІ МАЛА СОЦІАЛЬНА ГРУПА, ЧЛЕНИ ЯКОЇ ПОВ'ЯЗАНІ СПІЛЬНОСТЮ ПОБУТУ, ВЗАЄМНОЮ ДОПОМОГОЮ, МОРАЛЬНОЮ ТА ПРАВОВОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

Соціологія
сім'ї

Історія

Демографія

Психологія
сім'ї

Правові науки

Педагогіка

Економіка

Етнографія

Дослідження сім'ї

Соціологія сім'ї - галузь соціології, що вивчає закономірності виникнення, функціонування і розвитку сімейно-шлюбних відносин як соціального феномену в конкретних соціокультурних умовах.

Предметом соціології сім'ї є специфічні соціальні відносини між сім'єю і суспільством, а також усередині сім'ї

Об'єктом соціології сім'ї виступає сім'я як мала соціальна група і як специфічний соціальний інститут регулювання відтворення людини за допомогою певної системи норм, ролей

Основні підходи до вивчення сім'ї
в соціологічній думці

- Символічний інтеракціонізм
  - Конфліктологічний підхід
- Структурно-функціональний підхід
  - Інституціональний підхід
  - Ситуаційний підхід

Система категорій соціологічного дослідження сім'ї

Функції сім'ї -
спосіб виявлення
активності,
життєдіяльності сім'
ї та її членів

Умови життя сім'ї -
сукупність факторів
макросередовища та
мікросередовища

Структура сім'ї –
сукупність відносин
між її членами, що
включає крім
системи
спорідненості,
систему духовних,
моральних відносин

Етапи життєвого
циклу – категорія,
що характеризує
динаміку змін, які
відбуваються в сім'ї
до її розпаду

Образ життя -
сукупність тих видів
життєдіяльності, які
здійснюються
сумісно всіма або
деякими з членів
сім'ї

Образ думок сім'ї –
сукупність
цінностей, норм,
установок в сфері
сімейного життя

Успішність шлюбно-
сімейних відносин –
категорія, що
характеризує якість
сімейної діяльності
та відносин

Сім'я як соціальний інститут

Сім'я характеризується сукупністю соціальних норм, санкцій та зразків поведінки, що регламентують відносини між подружжям, батьками, дітьми та іншими родичами

Сім'я як мала соціальна група

Сім'я може бути визначена як спільнота, що формується на основі шлюбу чи кровній спорідненості, члени якої пов'язані спільністю побуту, взаємодопомогою, та взаємною моральною відповідальністю подружжя за здоров'я дітей та їх виховання

Про розгляді сім'ї як соціального інституту досліджуються

- Суспільна свідомість в сфері шлюбно-сімейних відносин.
- Зразки сімейної поведінки.
- Рольові відносини в сім'ї.
- Ефективність реалізації інститутом сім'ї своїх основних функцій.
- Соціальний механізм зміни норм та цінностей.

При розгляді сім'ї як малої соціальної групи досліджуються

- Умови формування та етапи розвитку сім'ї.
- Динаміка подружніх відносин та характер відносин між батьками та дітьми.
- Розподіл обов'язків в сім'ї.
- Причини та мотиви розлучень.
- Структура та функції сім'ї.

ФУНКЦІЇ СІМ'Ї

Сфера сімейної діяльності	Суспільні функції	Індивідуальні функції
Репродуктивна	Біологічне відтворення суспільства	Задоволення потреби в дітях
Виховна	Соціалізація молодого покоління, підтримка культурної неперервності суспільства	Задоволення потреб у батьківстві, контактах із дітьми, їхнього виховання, самореалізації в дітях
Господарсько-побутова	Підтримка фізичного здоров'я, членів суспільства, догляд за дітьми	Одержання господарсько-побутових послуг одними членами суспільства від інших
Економічна	Економічна підтримка неповнолітніх і непрацездатних членів суспільства	Одержання матеріальних засобів одними членами сім'ї від інших у випадку непрацездатності чи в обмін на послуги
Сфера первинного соціального контролю	Моральна регламентація поведінки членів сім'ї у різних сферах життєдіяльності, а також відповідальності і зобов'язань у стосунках між подружжям, батьками і дітьми, представниками старшого і середнього покоління	Формування і підтримка правових і моральних санкцій за неналежну поведінку і порушення моральних норм взаємовідносин між членами сім'ї

ФУНКЦІЇ СІМ'Ї

Сфера духовного спілкування	Розвиток особистості членів сім'ї	Духовне взаємозбагачення членів сім'ї. Зміцнення дружніх основ шлюбного союзу
Соціально-статусна	Надання певного соціального статусу членам сім'ї, відтворення соціальної структури	Задоволення потреби у соціальному просуванні
Дозвільна	Організація раціонального дозвілля, соціальний контроль у сфері дозвілля	Задоволення потреб у спільному проведенні дозвілля, взаємозбагаченні інтересів
Емоційна	Емоційна стабілізація індивідів та їх психологічна терапія	Одержання індивідами психологічного захисту, емоційної підтримки в сім'ї, задоволення потреб в особистому щасті і коханні
Сексуальна	Сексуальний контроль	Задоволення сексуальних потреб

Життєвий цикл сім'ї

- утворення сім'ї
- початок дітонародження
- завершення дітонародження
- «порожнє гніздо» (від укладання шлюбу та відокремлення з сім'ї останньої дитини)
- підведення «підсумків», завершення існування

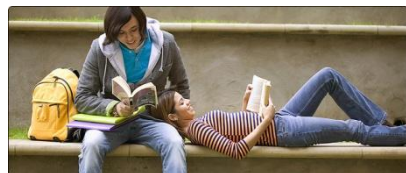

Типи сімей	<i>Критерій для класифікації</i>	<i>Типи</i>
	Зразок розподілу влади	Матріархальна, патріархальна, егалітарна
	Складність сімейної структури	Розширена, нуклеарна
	Кількість дітей	Бездітні, малодітні, багатодітні
	Проживання подружжя	Патрілокальна (молоді живуть в сім'ї чоловіка), матрілокальна (молоді живуть в сім'ї дружини), неолокальна (молоді живуть окремо)
	Наявність батьків	Повні, неповні
	Вік подружжя	Молодіжна, молода, середнього подружнього віку, старшого подружнього віку, літня
	Стиль взаємодії і спілкування	Авторитарна, демократична, ліберальна, змішана
	Форма шлюбу	Моногамна, полігамна
	Вибір партнера	Екзогамна, ендогамна
	Національний склад	Однонаціональна, міжнаціональна, сім'я громадян різних держав
	Матеріальна забезпеченість	З високим матеріальним статком, середнім матеріальним статком, із низьким матеріальним статком

Визначте тип сім'ї

Історичні зміни інституту сім'ї

<i>Сім'я в минулому</i>	<i>Сучасна сім'я</i>
Патріархальна та авторитарна	Індивідуалістична та демократична
Велика родина	Невелика родина
Мало розлучень	Багато розлучень
Постійне місце проживання	Часта зміна місця проживання, мобільність
Жінка знаходиться вдома	Жінка зайнята по дому та працює поза межами дому
Пуританська мораль	Ліберальна сексуальна модель поведінки
Відсутність планування дітонародження	Планування дітонародження
Сім'я виконує множину різних функцій	За сім'єю закріплені особистісні та відтворювальні функції

Основні проблеми сучасної сім'ї

- ~ Збільшення кількості розлучень
- ~ Зменшення середньої тривалості шлюбу
- ~ Пізні шлюби
- ~ Малодітні та бездітні шлюби
- ~ Зниження шлюбності
- ~ Зростання числа неповних сімей
- ~ Збільшення дітей-сиріт, дітей народжених поза шлюбом
- ~ Зниження батьківської виховної ролі
- ~ Зміна мотивації шлюбу
- ~ Більш пізнє формування соціальної готовності до створення сім'ї
- ~ Спільне життя подружніх пар без оформлення шлюбу
- ~ Збільшення кількості самотніх людей

Шлюб – історично сформовані, соціально регульовані відносини між чоловіком та жінкою

типи

історичні типи

груповий, полігамний
(поліандрія, полігінія),
моногамний

вибір шлюбного партнера

екзогамний
ендогамний

економічний критерій

рівний
нерівний
куплений

мотивація партнерів

з любові, з розрахунку, за
рекомендацією посередників, за
змовою

Причини розлучень

<i>Побутові</i>	<i>Міжособистісні конфлікти</i>	<i>Зовнішні</i>
Житлові умови, невміння вести господарство, вимушене роздільне проживання тощо	Втрата почуття, різні погляди на життя, грубість, ревності, хвороба одного з подружжя тощо	Зрада, втручання третіх осіб, поява нової сім'ї, почуття до іншої людини та ін.

Наслідки розлучень

Психічне та фізичне здоров'я

Матеріальний стан

Взаємодія з найближчим оточенням

